

## تحلیل محتوای اظهارات شرکت کنندگان در نشست تخصصی شبکه شاد براساس چت متنی

فاطمه السادات آیتیان

آیدا عظیمی

دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی

### چکیده

پس از بروز و گسترش ویروس کوید-۱۹ در جهان و لزوم رعایت دستورات ویژه بهداشتی، اجتماعات انسانی نیز رو به کم‌رنگ شدن و فاصله گرفتن نهاد. دامنه‌ی دورکاری‌ها تا مدارس نیز گسترش یافت و آموزش از راه دور به‌عنوان پاسخی در برابر شرایط به‌وجود آمده مطرح شد. این پژوهش، با هدف بررسی نظرات معلمان که در نشست تخصصی شبکه شاد بیان شده‌اند و معرفی فرصت‌ها و چالش‌های این شبکه در حیطه‌های گوناگون، صورت پذیرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۵۰ نفر از معلمان، راهبران آموزشی، معاونان و مدیران می‌باشد که از استان‌های گوناگون کشور در این نشست شرکت کرده‌اند. این پژوهش از انواع پژوهش‌های کیفی و توصیفی بوده و به منظور تجزیه و تحلیل محتوای چت‌های متنی بیان شده در نشست از رویکرد تحلیل محتوای مضمون استفاده شده است. برای بررسی روایی داده‌ها از مصاحبه و برای پایایی از روش هولستی استفاده شده است. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد به طور کلی چالش‌های موجود در شبکه شاد در پنج گروه عمده قابل دسته‌بندی هستند: چالش‌های فنی برنامه، چالش‌های نیروی انسانی، چالش‌های مربوط به سلامت جسم و روح، چالش‌های مربوط به مسائل حمایتی و پشتیبانی و چالش‌های محتوایی و زیرساختی. در کنار چالش‌های ذکر شده فرصت‌هایی هم در نتیجه استفاده از شبکه شاد به وجود آمده که در بخش یافته‌ها بیان شده است. در پایان نیز مهمترین چالش‌های مطرح شده که نیاز ضروری به رسیدگی دارند به همراه پیشنهادهایی برای ارتقاء برنامه و شرایط موجود ارائه شده است.

**واژه‌های کلیدی:** آموزش مجازی، آموزش سیار، شبکه شاد، چالش‌ها و فرصت‌های شبکه شاد، برنامه‌های آموزشی

## مقدمه

آموزش از اساسی‌ترین نیازهای بشر است، بدون آموزش جامعه نمی‌تواند به بقای خودش ادامه دهد. فلسفه تشکیل هر نهاد تعلیم و تربیتی برای پاسخگویی به یکسری نیازهای معینی است و فلسفه تشکیل نظام آموزش و پرورش در هر کشوری از آن روست که ملت و شهروندانی مطلوب و به تناسب ارزش‌ها و آرمان‌های خاص خود تربیت کند. آموزش و پرورش یکی از اساسی‌ترین نقش‌ها را در توسعه اقتصادی و اجتماعی از طریق ایجاد محیط مناسب برای رشد و توسعه و تربیت نیروی انسانی ایفا می‌کند (فتیحی و اجارگاه، ۱۳۸۱). امروزه با رشد سریع و چشمگیر فناوری‌های اطلاعاتی در جامعه، خود آموزش نیز نیازمند آگاهی به منظور استفاده از این فناوری‌ها می‌باشد (دستجردی برات، ۱۳۹۲). یکی از آثار مهم توسعه فناوری، سرعت دستیابی به اطلاعات و دانش در دورترین نقاط در هر موقع و به عبارت بهتر حذف بعد زمان و مکان و گسترش آموزش‌های از راه دور است (آریانی و همکاران، ۱۳۹۵). قرن بیستم را عصر تغییرات شتابان در علم و تکنولوژی می‌نامند. فناوری اطلاعات و ارتباطات بسیاری از جنبه‌های زندگی ما را از طریق توسعه سریع تحت تاثیر قرار داده و به همین منظور چشم‌اندازهای آموزشی هم دستخوش تغییر قرار گرفته‌اند. یادگیری از راه دور، منابع آموزش باز و برنامه‌های کامپیوتری آموزشی، دوره‌های همگانی آموزش آزاد درون خطی و... از جمله تغییرات تکنولوژی هستند (علیخانی و همکاران، ۱۳۹۴).

به طور کلی روش‌های مهم نهادهای آموزشی کشورهای مختلف به منزله یک ضرورت و نیاز آموزشی برای فراگیران به منظور ایجاد فرصت‌های مناسب تحصیلی در مناطق با ویژگی‌های اقلیتی متفاوت و شرایط تحصیلی گوناگون با توجه به فرهنگ و جنسیت آن‌ها، مطرح می‌شود. آموزش از راه دور به عنوان یک شیوه آموزشی ابتدا به ضرورت برای از بین برداشتن موانع اقلیمی و سپس در حکم یک نظام آموزشی فلسفه و اهداف ویژه خاص خودش را دارد. آموزش از راه دور با هدف افزایش پوشش تحصیلی و بازگشایی راهی برای کیفیت‌بخشی در روش‌های آموزشی آغاز شده است. در حال حاضر آموزش با به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات نه تنها مکمل آموزش‌های حضوری بوده بلکه فرصت خوبی را برای فراهم آوردن محتوا و انعطاف بخشی به روش‌های یادگیری و یاددهی به ارمغان آورده است (جبرائیل، فرزانه، ۱۳۹۲). یادگیری از راه دور در کشورهای پیشرفته متداول است و امروزه از تکنولوژی‌های مرتبط با اینترنت استفاده می‌شود. برای نخستین بار در سال ۱۷۱۷ میلادی آموزش غیرحضوری آغاز شد. در ایران نیز از سال ۱۳۸۶ آموزش غیرحضوری راه‌اندازی شد و تا امروز هم رشد قابل توجهی داشته است (پوریافرد، ۱۳۹۵). خصوصا با رخ دادن شرایط جدیدی که در نتیجه‌ی گسترش ویروس کوید-۱۹ شکل گرفت، آموزش از راه دور نقش بیش از هر زمان دیگری مورد توجه قرار گرفت. به طور کلی می‌توان گفت آموزش از راه دور عبارت است از نوعی فرایند آموزشی که در آن تمامی یا بیشتر آموزش از طریق یاددهنده نسبت به فرد یادگیرنده فارغ از زمان و مکان انجام می‌گیرد، بدین مضمون که تمام یا بخشی از ارتباط بین یاددهنده و یادگیرنده از طریق یک رسانه مصنوعی صورت می‌پذیرد (مهر پویا، ۱۳۸۴).

در ایران، پس نیاز اضطراری‌ای که برای تعطیلی آموزش‌های حضوری و شرکت در مدارس به وجود آمد، آموزش و پرورش شبکه شاد را به عنوان برنامه‌ی رسمی کشوری با هدف پیگیری فعالیت‌های آموزشی مدارس معرفی کرد. حال با گذشت حدود یکسال از شروع جدی استفاده از این شبکه، هنوز هم چالش‌ها و مسائل عمده‌ای در استفاده و به کار بردن آن وجود دارد. همچنین فرصت‌های متفاوت و جدیدی نیز با مجازی شدن آموزش به وجود آمده است که باید به آنها نیز توجه شود. در همین راستا برای نخستین بار نشست تخصصی بررسی چالش‌ها و فرصت‌ها در شبکه شاد با حضور معلمان، مدیران، معاونان و راهبران آموزشی از سراسر کشور برگزار شد. همانطور که پیشتر اشاره شد، این نشست برای نخستین بار پس از راه‌اندازی شبکه شاد تشکیل شده است؛ بنابراین مقاله حاضر اولین پژوهشی است که به تحلیل‌گفتگوی شرکت‌کنندگان در این نشست پرداخته، لذا تاکنون پیشینه پژوهشی برای این مقاله وجود نداشته و این مقاله نخستین پژوهش در این زمینه می‌باشد.

هدف اصلی این پژوهش بررسی نظرات معلمان، مدیران، معاونان و راهبران آموزشی است که در نشست تخصصی شبکه شاد بیان شده است و در ادامه به توصیف و معرفی فرصت‌ها و چالش‌هایی که آنان در حیطه‌های گوناگون با آن مواجه هستند پرداخته می‌شود.

با توجه به این هدف، اهداف فرعی این پژوهش شامل دسته‌بندی دغدغه‌های معلمان تحت عناوین چالش‌های فنی، چالش‌های نیروی انسانی، چالش‌های سلامت جسم و روح، چالش‌های پشتیبانی و حمایتی و چالش‌های محتوایی و ساختاری برای شناخت بهتر و تلاش برای رفع آنها می‌باشد. تلاش ما اینست که در نهایت با معرفی مسائل موجود در اصلی‌ترین برنامه آموزشی کشورگامی مهم در بهبود آموزش مجازیمان برداشته باشیم.

پرسش اساسی در این پژوهش به این صورت می‌باشد:

چالش‌ها و فرصتهایی که معلمان در استفاده از برنامه‌ی شاد با آن مواجه می‌باشند چیست؟  
 و پرسش‌های فرعی این پژوهش نیز شامل موارد زیر هستند:

- چالش‌های فنی مورد نظر معلمان در استفاده از شبکه شاد چه می‌باشند؟
- چالش‌های نیروی انسانی مورد نظر در استفاده از شبکه شاد چه می‌باشند؟
- چالش سلامت جسم و روح معلمان از شبکه شاد چه می‌باشد؟
- چالش‌های حمایتی و پشتیبانی موجود شبکه شاد چه می‌باشند؟
- چالش محتوایی و زیرساختی در استفاده از برنامه‌ی شاد چه می‌باشد؟

## روش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کیفی و توصیفی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش ۴۵۰ نفر شرکت‌کننده‌ی حاضر در نشست تخصصی شبکه شاد هستند که محتوای چت‌های متنی ایشان با رویکرد تحلیل محتوای مضمون مطالعه شده است. نخست متن گفتگوی معلمان حاضر در نشست مطالعه شده و سپس مؤلفه‌های اساسی و مضامین کلیدی از آنها استخراج شدند. پس از استخراج مؤلفه‌ها، عبارات همانند یا مشابه ادغام شده، عبارات نامفهوم حذف شده و عبارات مکتون نیز شناخته شدند؛ در نهایت از بین مفاهیم نهایی شده، ۵ مضمون پایه با موضوع دسته‌بندی کلی و ۶۱ مضمون زیرمجموعه برای این دسته‌بندی‌ها تدوین شدند. جهت افزایش روایی داده‌ها با ۵ تن از عوامل آموزش (مدیر، دانش‌آموز، والدین و معلمان) درباره‌ی اعتبار یافته‌ها و تفسیرها مصاحبه به عمل آمد و پس از بررسی داده‌ها برخی حذف، برخی اصلاح و بیشتر آنها تایید شدند. همچنین برای محاسبه پایایی پژوهش از روش هولستی استفاده شده است. در این روش متون در دو مرحله کدگذاری می‌شوند که در این پژوهش از یک معلم درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش با ما همکاری کند. هولستی فرمولی را برای تعیین پایایی داده‌های اسمی بر حسب «درصد توافق مشاهده‌شده» یا Percentage of Agreement یا Observation ارائه کرده است:

$$PAO = 2M / (N1+N2)$$

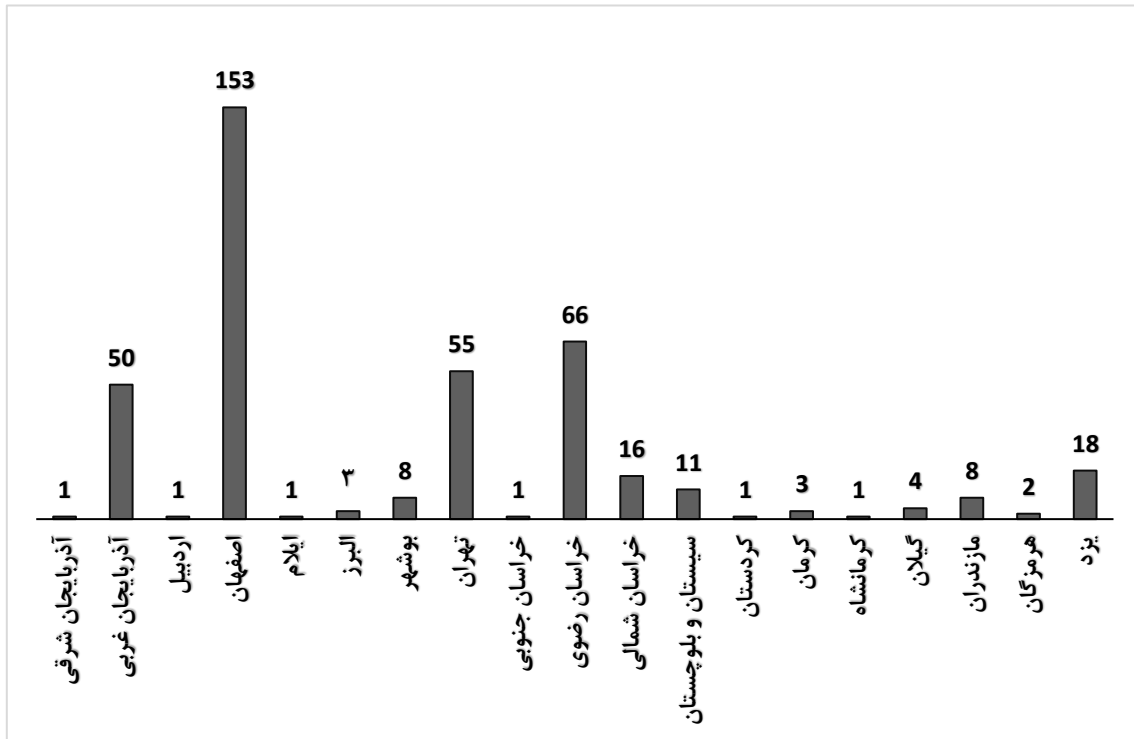
در فرمول فوق M تعداد موارد کدگذاری مشترک بین دو کدگذار می‌باشد. N1 و N2 به ترتیب تعداد کلیه موارد کدگذاری شده توسط کدگذار اول و دوم است. مقدار PAO بین صفر (عدم توافق) و یک (توافق کامل) است و اگر از ۰,۷ بزرگتر باشد مطلوب می‌باشد. میزان توافق مشاهده شده بین کدگذاری همکار پژوهش و کدگذاری ارائه شده در این پژوهش برابر با ۰,۸۱ بوده و بنابراین پایایی پژوهش از این روش تایید می‌شود.

## یافته‌ها

در نشست تخصصی شبکه شاد شرکت‌کنندگان از دسته‌های گوناگون معلمان، مدیران، راهبران آموزشی و... بودند که از استان‌های مخلف کشور در این نشست حضور یافته‌بودند. همانطور که در نمودار ۱ ملاحظه می‌شود، بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان به ترتیب، ۱۵۳

نفر از استان اصفهان، ۶۶ نفر از استان خراسان رضوی و ۵۵ نفر از تهران بودند. مشاهده‌ی پراکندگی استان‌های شرکت‌کننده نویددهنده این است که اغلب نیازهای مناطق گوناگون کشور در این نشست بیان شده‌اند.

نمودار ۱ فراوانی شرکت‌کنندگان از استان‌های کشور



همچنین تمام نظرات بیان‌شده توسط شرکت‌کنندگان بررسی شده و دغدغه‌های آنان استخراج شدند. پس از بررسی صحت نظرات و مطالعه دقیق آنها، مواردی با یکدیگر ادغام شدند، برخی حذف و برخی نیز مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفتند. در نهایت ۵۸ چالش بیان‌شده توسط شرکت‌کنندگان از متن گفتگوهای ایشان استخراج شدند. چالش‌ها و دغدغه‌های نهایی در ۵ گروه عمده قرار گرفتند: چالش‌های فنی برنامه: شامل مسائل و مشکلاتی که در استفاده و اجرای برنامه وجود دارد. همچنین ضعف‌هایی که در خدمات ارائه شده در برنامه وجود دارند نیز در این گروه قرار گرفتند.

چالش‌های نیروی انسانی: شامل مسائلی که در رابطه با عوامل آموزش (یعنی معلمان، اولیا، مدیران، دانش‌آموزان و سایر گروه‌های دخیل در آموزش) به وجود آمده و مشکلاتی که با آن مواجه هستند، می‌شود.

چالش‌های سلامت روح و جسم: این دسته بیان‌کننده مشکلاتی است که در سلامتی روحی و جسمی دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌های آنها از زمان آغاز آموزش مجازی به وجود آمده.

چالش‌های حمایتی و پشتیبانی: در این دسته حمایت‌هایی که از جانب دولت، وزارت آموزش و پرورش و... برای بهبود شرایط مورد نیاز است بیان شده‌است. این حمایت‌ها مربوط به محدوده خارج از توانایی عوامل آموزش بوده و نیازمند توجه ویژه از طرف نهادهای حمایت‌کننده آموزش می‌باشند.

چالش‌های محتوایی و زیرساختی: همانطور که از نام این گروه پیداست، چالش‌هایی که در این دسته قرار گرفتند مربوط به زیرساخت‌های آموزش مجازی و مشکلات محتوای آموزشی مثل درسنامه، مواد درسی، کتاب‌ها و... که در شرایط آموزش مجازی ایجاد شده، می‌باشد.

به منظورت سهولت مشاهده و استفاده از چالش‌های بیان‌شده، نتایج به‌دست آمده در جدول‌های زیر نمایش داده شده‌اند:

کد	۱- چالش‌های فنی برنامه
۱-۱	خدمت تکلیف ناکارآمد است
۱-۲	خدمت ارزشیابی ناکارآمد است
۱-۳	خدمت حضور و غیاب ناکارآمد است
۱-۴	خدمت شادینو ناکارآمد است
۱-۵	خدمت تماس تصویری و پخش زنده ناکارآمد است
۱-۶	خدمت راهنمای استفاده از برنامه کامل و کافی نمی‌باشد
۱-۷	خدمت ارزشیابی به علت منحصر بودن به آزمون چهارگزینه‌ای کارایی لازم را ندارد؛ در حالیکه انواع دیگر ارزشیابی نیز مورد نیاز است
۱-۸	در خدمت ارزشیابی نمره‌دهی تنها به صورت کمی امکان‌پذیر است؛ در حالیکه سیستم نمره‌دهی در دبستان کیفی است و هر دو نوع نمره‌دهی مورد نیاز است
۱-۹	لینک‌دهی در برنامه غیرفعال است
۱-۱۰	استفاده بیش از دو دانش‌آموز از برنامه باعث بروز مشکل می‌شود
۱-۱۱	با گذشت پس از حدود یکسال از شروع آموزش با شاد، همچنان گروه کلاسی برای برخی از معلمان ایجاد نشده است
۱-۱۲	معاونان، دانشجو معلمان، راهبران آموزش، مسئولان سلامت، دانش‌آموزان انتقالی و حتی برخی معلمان و دانش‌آموزان در برنامه احراز هویت نشده‌اند
۱-۱۳	معلمان قادر به عضویت مجدد افرادی که به هر دلیلی گروه را ترک کرده‌اند نمی‌باشند
۱-۱۴	اجرای برنامه در سیستم عامل IOS ناکارآمد است
۱-۱۵	اجرای برنامه در ویندوز با مشکلات بسیاری روبرو می‌باشد
۱-۱۶	عضویت خودکار در کانال‌هایی که از آنها بازدید می‌شود باعث شلوغی مضاعف و حواس‌پرتی می‌شود
۱-۱۷	قابلیت‌های برنامه با توجه به شرایط مناطق محروم کارایی لازم را ندارد

کد	۲- چالش‌های نیروی انسانی
۱-۲	از زمان مجازی شدن آموزش بسیاری از دانش‌آموزان خصوصا دانش‌آموزان مناطق محروم، مرزی، روستایی و... به علت دسترسی نداشتن به اینترنت از تحصیل محروم شده‌اند.
۲-۲	از زمان مجازی شدن آموزش به علت چندبرابر شدن حجم کار معلمان، فشار زیادی بر آنها تحمیل شده و نیاز به مدتی استراحت دارند.
۳-۲	تعداد بالای دانش‌آموزان در برخی کلاس‌ها (مثلا ۴۰ نفر)، مضاف بر دشواری‌های تولید محتوا و تدریس در گروه کلاسی، امر رسیدگی به آنها در گفتگوی شخصی را نیز بسیار دشوار نموده‌است.
۴-۲	ناتوانی یا مهارت نداشتن والدین در تدریس و اجرای درسنامه به دلایلی چون بیسوادی، کم‌سوادی، مشغله زیاد، عدم بضاعت مالی در تهیه امکانات آموزشی و... باعث عقب ماندن دانش‌آموز از تحصیل شده‌است.
۵-۲	حریم خصوصی معلمان در فضای مجازی کمرنگ شده است.
۶-۲	دانش‌آموزان در آموزش مجازی حواس‌پرت‌تر شده و به‌طور فعال در کلاس‌ها مشارکت نمی‌کنند که نتیجه‌ی آن افت تحصیلی آنها می‌باشد.
۷-۲	نقش معلم از آموزش‌دهنده محتوا به صرفا تولیدکننده و ارائه‌دهنده آن تغییر کرده است.
۸-۲	دانش‌آموزان ضعیف و متوسطی که پیش از این توسط معلم در کلاس فعال و هدایت می‌شدند اکنون از پیشرفت بازمانده‌اند.
۹-۲	برخی از والدین در امر تدریس مجازی به معلمان اعتماد کافی ندارند.
۱۰-۲	آموزش و فرهنگ‌سازی والدین برای همکاری و مشارکت صحیح در امر تدریس



۱۱-۲	حضور والدین در کلاس درس و دخالت‌های ناپجا در برنامه‌ی آموزشی و پرورشی معلمان باعث محدود شدن قدرت معلم در کنترل وضعیت کلاس و همچنین تحقق اهداف آموزشی می‌شود
۱۲-۲	نیروهای حق التدریس و غیردولتی زحمات مشابه نیروهای دولتی را کشیده ولیکن از مزایای مشابه آنها (چون اینترنت رایگان، حقوق و...) بی‌بهره‌اند.
۱۳-۲	به دلیل مشغله‌های زندگی روستایی چون کارکردن کودک در خانواده، عدم دسترسی به برنامه شاد و... ادامه تحصیل بصورت مجازی برای این کودکان دشوار شده‌است.

کد	۳- چالش‌های سلامت روح و جسم
۱-۳	در نتیجه‌ی حجم زیاد ساعات مورد نیاز برای تهیه محتوا و تدریس مجازی، برای معلمان مشکلات روحی چون افسردگی، بی‌انگیزگی، خستگی مفرط، استرس و... به وجود آمده است
۲-۳	در نتیجه‌ی حجم زیاد ساعات مورد نیاز برای تهیه محتوا و تدریس مجازی، برای معلمان مشکلات جسمی چون مشکلات ستون فقرات، گردن درد، مشکلات بینایی، شنوایی و... به وجود آمده است
۳-۳	مشابه مشکلات جسمانی پیش‌آمده برای معلمان، آموزش مجازی برای دانش‌آموزان نیز مسائلی را از جمله: تنبلی چشم، افزایش وزن، فقر حرکتی، مشکلات بینایی، کمر درد و... ایجاد کرده است
۴-۳	در نتیجه‌ی آموزش مجازی، مشکلات روحی برای دانش‌آموزان به وجود آمده است؛ مانند از دست دادن نشاط و انگیزه و کاهش سطح انرژی، افزایش استرس، سرخوردگی و افسردگی و...
۵-۳	برای برخی دانش‌آموزان در نتیجه‌ی آموزش توسط افراد فاقد شایستگی، مسائلی از قبیل تدریس از طریق دعوا و کتک زدن به وجود آمده است.
۶-۳	آموزش مسائل اخلاقی و تربیتی به دانش‌آموز به صورت کارآمد و درست انجام نمی‌گیرد.
۷-۳	اثرات جانبی ورود دانش‌آموزان به فضای مجازی و دسترسی آزاد آنها به محتوای کنترل نشده در سنین پایین می‌تواند آثار مخربی را برجای بگذارد.
۸-۳	در نتیجه‌ی قرار نگرفتن در جو کلاس و فضای رقابت سالم با سایرین، انگیزه برای تلاش بیشتر در سطوح مختلف دانش‌آموزان از بین رفته‌است.
۹-۳	عدم شکل‌گیری روابط اجتماعی در بستر مدرسه و آسیب دیدن روابط عاطفی بین معلم - دانش‌آموز و معلم - اولیا.

کد	۴- چالش‌های حمایتی و پشتیبانی
۱-۴	عدم حمایت لازم از خانواده‌های کم‌بضاعت و اقشار محروم جامعه در تهیه‌ی تلویزیون، تلفن همراه یا تبلت سبب عدم دسترسی دانش‌آموزان به آموزش مجازی شده است
۲-۴	مکفی نبودن حقوق معلمان به نسبت حجم کار و هزینه‌هایی که در نتیجه آموزش‌های مجازی به آنها تحمیل شده است (خصوصاً معلمان حق التدریس)
۳-۴	عدم حمایت از معلمانی که با مشکل تهیه ابزار تولید محتوا و آموزش مجازی مثل گوشی، تبلت و لپ‌تاپ مواجه هستند.
۴-۴	توزیع نابرابر و نادرست ابزار آموزشی در آموزش مجازی خصوصاً در منطق محروم و اقشار ضعیف سبب شکاف طبقاتی و افزایش ناعدالتی آموزشی شده است.
۵-۴	تیم پشتیبانی از برنامه شاد پاسخگو نیستند.
۶-۴	حمایتی از نیروهای خرید خدمات نشده است.
۷-۴	سطح تصمیم‌گیری برای برگزاری کلاس‌ها و ارزشیابی‌ها به صورت حضوری یا غیر حضوری، باید از آموزش پرورش کل به سطح استانی منطقه تغییر پیدا کند

کد	۵- چالش های محتوایی و زیرساختی
۱-۵	هزینه های بالای تهیه اینترنت و رایگان نبودن حجم آموزش برای همگان برخلاف تصویب رایگان اینترنت آموزشی برای معلمان.
۲-۵	زیرساخت های اینترنتی و پهنای باند مناسب نمی باشند؛ شامل سرعت پایین اینترنت در ارتباطات مجازی، دیر ارسال شدن فیلم ها و سایر محتوای آموزشی، قطع شدن ارتباط و...
۳-۵	محتوای درسی و روش های تدریس موجود برای کاربرد در آموزش مجازی ناکارآمد است
۴-۵	درسنامه در شرایط کنونی ناکارآمد می باشد
۵-۵	در شرایط کنونی تولید محتوای های درسی غیر استاندارد افزایش یافته است
۶-۵	محتوای درسی ارائه شده برای دانش آموز جذابیت ندارد
۷-۵	محتوای درسی ارائه شده برای دانش آموز اغلب تک بعدی و انتزاعی هستند
۸-۵	محتوای درسی در آموزش مهارت های هنری و علمی ناکارآمد است
۹-۵	محتوای ارائه شده برای دانش آموزان با نیازهای ویژه علاوه بر اینکه مناسب نیست، کافی هم نمی باشد
۱۰-۵	کتاب ها و محتوای درسی که در آموزش حضوری استفاده می شده، در شرایط کنونی حجم بالایی را ایجاد کرده و برای تدریس زیاد می باشند
۱۱-۵	روش های ارزشیابی دانش آموزان ناکارآمد بوده و یادگیری واقعی و عمق یادگیری آنان سنجیده نمی شود
۱۲-۵	زیاد بودن بخشنامه های آموزش و پرورش و طرح های فوق درسی مثل طرح جابر، درس پژوهی و... که در تداخل با حجم سنگین فعالیت های آموزش مجازی فشار مضاعفی را برای معلمان ایجاد کرده است

در کنار چالش های ذکر شده، شرکت کنندگان فرصت ها و نکات مثبتی که در نتیجه استفاده از شبکه شاد به وجود آمده را نیز بیان کردند:

- بهبود کارایی شبکه شاد نسبت به گذشته معلمان را به تکامل و پیشرفت این شبکه در آینده و استفاده از آموزش های ترکیبی امیدوار کرده است
- امکان استفاده مجدد از فیلم های آموزشی و توضیحات معلم در هر زمان که مورد نیاز دانش آموز است علاوه بر همه ی دانش آموزان، به طور ویژه برای دانش آموزان ضعیف مفید بوده است
- امکان حل ایرادات دانش آموزان به صورت شخصی با معلم برای آنها مفید بوده است
- برخی خلاقیت های معلمان مثل استفاده از روش هایی برای بهبود تدریس مجازی، شکوفا شده است
- مشارکت فعالانه اکثر والدین در آموزش آنها را به مثابه همیار معلم وارد فرایند آموزشی فرزندشان نموده است

### بحث و نتیجه گیری

پس از همه گیری و گسترش ویروس کوید-۱۹ در جهان و ایران و لزوم رعایت دستورات ویژه ی بهداشتی، اجتماعات انسانی نیز رو به کم رنگ شدن و فاصله گرفتن نهاد. دامنه ی دور کاری ها تا مدارس نیز گسترش یافت و آموزش از راه دور به عنوان پاسخی در برابر شرایط به وجود آمده مطرح شد.

پیام رسان آموزشی برنامه شاد از طرف وزارت آموزش و پرورش ایران و به منظور برگزاری کلاس های درس دانش آموزان و اجرای آموزش های مجازی مدارس در ایام شیوع بیماری کرونا و تعطیلی مراکز آموزشی طراحی شده و در دسترس دانش آموزان قرار گرفته است. عوامل دخیل در آموزشی رسمی از طریق این برنامه می توانند وظایف آموزشی خود را ادامه دهند؛ برای مثال تشکیل کلاس ها، ارائه آموزش ها، بررسی تکالیف، ارزشیابی و... از طریق این برنامه قابل انجام می باشد. هر چند با گذشت حدود یکسال از شروع آموزش رسمی در این برنامه، همچنان ایرادهای جدی ای به آن وارد می باشد. نشست تخصصی شبکه آموزشی دانش آموزان (شاد)؛ فرصت ها و چالش ها در روز دوشنبه ۱۵ دی ماه ۱۳۹۹، به عنوان نخستین نشست تخصصی برای بررسی چالش ها و فرصت های شبکه شاد توسط هسته پژوهشی یادگیری سیار و دانشگاه علامه طباطبایی برگزار شد. پژوهش حاضر، تنها پژوهشی است که تاکنون با موضوع بررسی چالش های بیان شده از سوی

شرکت کنندگان در این نشست انجام شده است. شرکت کنندگان در این نشست ۴۵۰ نفر از فعالان آموزشی از نقاط مختلف کشور بودند که به بیان دغدغه‌های خود در استفاده از شبکه شاد پرداختند. در این پژوهش با روش تحلیل محتوای مضمون، چالش‌ها و فرصت‌هایی که توسط فعالان آموزش مطرح شد در دو گروه عمده‌ی چالش‌ها شامل چالش‌های فنی برنامه، چالش‌های نیروی انسانی، چالش‌های سلامت روح و جسم، چالش‌های حمایتی و پشتیبانی و چالش‌های محتوایی و زیرساختی و فرصت‌ها بیان شدند. مهمترین چالش‌های بیان شده در شبکه شاد به این صورت می‌باشند:

- مشکلات بیان شده در دسته چالش‌های فنی برنامه شامل: ناکارآمدی خدمت ارزشیابی، تماس تصویری و پخش زنده، عدم سازگاری قابلیت‌ها برای مناطق محروم، مشکلات احراز هویت و عضویت مجدد افراد در گروه‌ها، مشکلات اجرای برنامه در سیستم عامل IOS و ویندوز.
- مشکلات بیان شده در دسته چالش‌های نیروی انسانی شامل: محرومیت دانش‌آموزان مناطق روستایی و محروم از تحصیل، خستگی مفرط معلمان به دلیل حجم بالای کارهایی که در شرایط جدید به ایشان تحمیل شده و نیاز به استراحت، ناتوانی و مهارت نداشتن والدین در مشارکت در تدریس به دانش‌آموزان
- مشکلات بیان شده در دسته چالش‌های سلامت روح و جسم شامل: مشکلات جسمی، روحی و خانوادگی به وجود آمده برای معلمان و دانش‌آموزان که آسیب‌های جدی‌ای را نیز به آنها وارد کرده است
- مشکلات بیان شده در دسته چالش‌های حمایتی و پشتیبانی شامل: عدم حمایت لازم از اقشار کم‌بضاعت و ضعیف برای تهیه‌ی ابزار آموزش مجازی و افزایش ناعدالتی و شکاف طبقاتی در آموزش
- مشکلات بیان شده در دسته چالش‌های محتوایی و زیرساختی شامل: هزینه بالای اینترنت و رایگان نشدن آن برای همه معلمان، ضعف زیرساخت‌های اینترنتی و سرعت پایین آن در ارسال محتوای آموزشی، محتوای آموزشی جذابیت نداشته و تک بعدی است و همچنین به آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه توجهی نشده است

همچنین پیشنهادهای ارائه شده شرکت کنندگان برای بهبود روند آموزش مجازی کشور و ارتقاء شبکه شاد شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. حمایت و توجهات به مناطق روستایی، مرزی، حاشیه‌ای و محروم بیشتر شود و کارگروه‌هایی برای رسیدگی به اوضاع آنها تشکیل شود
۲. برای حل مشکلات مناطق محروم از ظرفیت‌های انجمن اولیاء و مربیان، دهیاران و افراد باسواد در مناطق استفاده شود
۳. معلمان در برخورد با والدین کم‌سواد یا بیسواد، از طریق ارتباط تلفنی سعی در راهنمایی آنها کنند
۴. استفاده از ظرفیت‌های پژوهشگران و تشکیل کارگروه‌های پژوهش محور برای پایش کیفیت شاد و نحوه تاثیرگذاری و عملکرد آن در هر استان و منطقه
۵. استفاده از ظرفیت‌های پژوهشگران و تشکیل کارگروه‌های پژوهش محور برای تولید محتواهای درسی استاندارد شده و مطابق با شرایط جدید
۶. سیم کارت و تبلت ویژه‌ی آموزش در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد
۷. زمان تدریس مجازی کاهش یافته و به جای آن تدریس حضوری و مدرسه تلویزیونی پررنگ تر شود
۸. با تقویت بستر آموزش‌های مجازی، پس از برطرف شدن موانع آموزش حضوری، آموزش به صورت ترکیبی از حضوری و مجازی ادامه یابد
۹. باتوجه به زمان و انرژی مضاعفی که تدریس مجازی نیاز دارد، کاهش حجم کتب و محتوای آموزشی، تغییر روش‌های تدریس و تغییر شیوه‌های ارزشیابی مورد نیاز است.



۱۰. باتوجه به شرایط جدید، تشکیل دوره‌های آموزشی برای معلمان در زمینه‌های آموزش اصول کار با فضای مجازی، سواد رسانه‌ای، تهیه‌ی محتوای آموزشی استاندارد، روش‌های تدریس در آموزش مجازی، روش‌های جذاب کردن محتوای آموزشی و تدریس مجازی، آموزش نرم‌افزارها و فناوری‌های روز دنیا در زمینه آموزش مجازی و... مورد نیاز است
۱۱. باتوجه به شرایط جدید نیاز است بایسته‌های مشارکت و همکاری با معلمان در آموزش مجازی به خانواده‌ها آموزش داده شود
۱۲. باتوجه به شرایط جدید نیاز است سواد رسانه‌ای، روش‌های استفاده بهینه از فضای مجازی، خطرات و چالش‌های فضای مجازی و... به دانش‌آموزان آموزش داده شود
۱۳. برای اجرای بهتر برنامه شاد، این برنامه برای سطوح تحصیلی مختلف مجزا شود

#### منابع

۱. باغدارنیا، مجتبی و اقدسی، احقر و احمدی، امینه، طراحی و اعتبارسنجی الگوی آموزش فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) برای کارکنان فناوری آموزش، ۲۰۱۸، ۱۲(۳)، ۲۰۳-۲۱۸.
۲. پوریافرد، محمدرضا، آموزش از راه دور در ایران و مزایای آن، کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی، ۱۳۹۵.
۳. جعفری، اسماعیل و فتحی‌اجارگاه، کوروش و عارفی، محبوبه و رضایی زاده، مرتضی، فراتحلیلی کیفی بر پژوهش‌های انجام شده در زمینه موک (دوره‌های فراگیر گسترده آن لاین و باز)، ۱۳۹۷.
۴. علیخانی، علیخانی، پرستو و اسلام پناه، آموزش به شیوه یادگیری سیار و تأثیر آن بر یادگیری، یادداری و انگیزه پیشرفت، فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۲۰۱۵، (پیاپی ۲۰)، ۱۹-۳۳.
۵. فرزانه، جبرائیل، بررسی مشکلات خودآموزی، برنامه‌ریزی درسی، ارزشیابی و عوامل برون سازمانی مدارس آموزش از راه دور از دیدگاه دانش‌آموزان: چالش‌ها و راهکارها، روانشناسی مدرسه، ۲۰۱۴، ۲(۴)، ۱۵۴-۱۶۹.
۶. معینی کیا، مهدی و آریانی، ابراهیم و زاهد بابلان، عادل و موسوی، طیبه و کاظمی، سلیم، "مطالعه عوامل مؤثر بر اجرای دوره‌های همگانی آموزش آزاد درون‌خطی (موک) در آموزش عالی (پژوهش آمیخته)"، دوماهنامه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۲۰۱۷، ۴۷۰-۴۵۸.



**Fatemeh sadat Ayatian**

[f.s.ayatian@gmail.com](mailto:f.s.ayatian@gmail.com)

**Aida Azimi**

[azimiaida75@gmail.com](mailto:azimiaida75@gmail.com)

## 6- Abstract

After covid-19's outbreak recommended preventive measures should be done. One of the most important healthcare measures is social distancing. According to healthcare protocols, all communities including Schools should continue their activities in teleworking form. The Ministry of Education of Iran developed an application for school activities and keep them open through online teaching and learning. Shad application where in it classes are held has its challenges and opportunities. In this paper, we are going to study these challenges and opportunities that were expressed in the professional conference to review the challenges and opportunities of Shad application. Our statistical population of this research is 450 teachers, managers, etc from different cities of Iran that chatted in the online conference. this paper is qualitative and descriptive research. the used methodology is content analysis. validity of the data confirmed by doing interviews with education experts and the reliability confirmed with 0.8 according to Holsti's method (1969). As the result 5 groups of challenges were modified: Technical challenges of the program, challenges of human resources, challenges related to physical and psychological health, Challenges related to support and backing and challenges of content and infrastructure. In addition to the challenges mentioned, there are also opportunities as a result of using the Shad application, which is expressed in the findings section. Finally, the most important challenges that need to be noticed are presented along with suggestions for improving the Shad application and current educational situations.

- 7- **Keywords:**“ electronic learning”, “Mobile learning”, “educational programs”, “Shad application”, “Iran education”

به: اولین همایش ملی یادگیری سیار از نظر تا عمل

موضوع: ارسال مقاله / گزارش تجربه

با سلام، اینجانب «فاطمه السادات آیتیان» نگارنده رابط مقاله / گزارش تجربه با عنوان «تحلیل محتوای اظهارات شرکت کنندگان در نشست تخصصی شبکه شاد براساس چت متنی»، با ارسال آن به اولین همایش ملی یادگیری سیار از نظر تا عمل ضمن پذیرش مسؤلیت محتوای آن، متعهد می شوم:

- ۱- این نوشته حاصل کار نگارنده (نگارندگان) اعلام شده است و پیشتر به هیچ صورتی منتشر و همزمان نیز به هیچ همایش دیگری برای بررسی ارسال نشده است و تا زمان اعلام نتیجه داوری این همایش نیز ارسال نخواهد شد
- ۲- در صورتی که مقاله / گزارش تجربه دارای چند نگارنده باشد، اینجانب به عنوان «نگارنده رابط» متعهد می شوم که نگارندگان دیگر آن از محتوای نوشته و تعداد و ترتیب نام نگارندگان آگاهی کامل دارند و آنها را تأیید می کنند. ضمناً در صورت پذیرفته شدن این گزارش برای انتشار و ارائه در همایش حق انتقال کامل «حق انتشار» آن به این همایش واگذار می شود
- ۳- هیچ گونه تعارض منافع از سوی نگارندگان شامل روابط خانوادگی، تجاری، مالی و هرگونه رابطه‌ای که سبب اثر سوء بر تدوین و نگارش نوشته شود، وجود ندارد
- ۴- مسؤلیت این مقاله / گزارش تجربه بویژه کسب مجوزهای لازم از سازمان های ذینفع با نگارندگان است

در صورتی که خلاف هر یک از این تعهدات گزارش یا مشاهده شود، مسؤلیت تمامی عواقب آن را برعهده خواهم گرفت.

نام و نام خانوادگی

فاطمه السادات آیتیان

امضا



تاریخ: ۱۳۹۹/۱۰/۳۰